

Sygn.akt III AUa 1176/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SO del. Marzanna Rogowska

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 lutego 2014 r. w B.

sprawy z odwołania S. P.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji wnioskodawcy S. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 czerwca 2013 r. sygn. akt III U 111/13

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że umarza należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów za okres od marca 2002 r. do kwietnia 2004 r. wobec S. P. w całości .

Sygn. akt III A Ua 1176/13

UZASADNIENIE

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych działając jako likwidator funduszu alimentacyjnego decyzją z dnia 10 stycznia 2013 roku odmówił S. P. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego za okres od marca 2002 r. do kwietnia 2004 r. oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 7.959,86 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji S. P. wskazał na swoją trudną sytuację zdrowotną i finansową. Nadmienił, że mieszka w Niemczech i otrzymuje 312,05 euro przy minimum socjalnym wynoszącym w tym kraju 1000 euro. Oplaca energię elektryczną w kwocie 27 euro oraz 20 euro tytułem kaucji za mieszkanie. Podniósł też, iż w październiku 2010 r. miał operację guza jelita cienkiego, w czerwcu 2011 r. stwierdzono nawrót choroby, a od tego czasu poddany jest chemioterapii; ma też przepuklinę oraz wysunięcie dysków w kręgosłupie kwalifikowane do zabiegu operacyjnego.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z dnia 26 czerwca 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że umorzył wnioskodawcy należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego w kwocie 3.959 zł i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

U podstaw tego wyroku legły następujące ustalenia faktyczne:

Bezspornym było, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Z. decyzją z dnia 19 kwietnia 2011 r. przyznał córce S. K. K. P. świadczenia w kwotach po 300 zł miesięcznie poczynając do kwietnia 2001 r.

Zadłużenie wnioskodawcy względem funduszu alimentacyjnego łącznie z 5% opłatą związaną z kosztami działalności funduszu wyniosło na dzień - 31 12 2004 r. 10.746.09 zł., a na dzień 04 05 2011 r. 9.691.28 zł, (akta AL-4104//01

Nadto w sprawie AL- (...) z tytułu świadczeń wypłacanych na rzecz syna G. P. w okresie od kwietnia 2002 r. do stycznia 2003 r. w tej samej dacie (04 05 2011 r.) zadłużenie wynosiło 1.368,38 zł. W dniu 02 06 2011 r. S. P. wniósł o rozłożenie na raty należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych świadczeń wraz z 5% opłatą na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu alimentacyjnego w łącznej kwocie 11.259,86 zł proponując spłatę w 55 ratach po 200 zł. i jedną ratę 259.86 zł. poczynając od lipca 2011 r. Wskazał, że uległ wypadkowi w 2009 r. i od tego czasu leczy podudzie i staw skokowy i nie może pracować, a nie posiada innych dochodów.

Decyzją z dnia 01 08 2011 r. organ rentowy rozłożył na raty należności w części dotyczącej kwoty 1.200 zł. za okres od października 2001 r. do lutego 2002 r. Harmonogram spłaty przewidywał raty po 100 zł. miesięcznie płatne od sierpnia 2011 r. do lipca 2012 r. Raty te zostały spłacone. Pismem z dnia 24.10.2012 r. S. P. zwrócił się z wnioskiem o umorzenie zadłużenia w części oraz prolongatę pozostałego zadłużenia do końca maja 2013 r. wskazując, że otrzymał rentę i jednoczesny zakaz wykonywania pracy. Renta wynosi 312,05 euro i jest niższa od minimum socjalnego. Decyzją z dnia 10.01.2013 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. odmówił S. P. umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu za okres od marca 2002 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 7.959,86 zł uznając, iż w przypadku wnioskodawcy brak jest podstaw do uznania, iż zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności przemawiające za umorzeniem należności. Podkreślono przy tym między innymi, iż S. P. nie ma obecnie nikogo na utrzymaniu, pobiera rentę w wysokości 312,05 euro, posiada wyłącznie zaległości wobec funduszu alimentacyjnego w likwidacji.

Sąd Okręgowy odwołał się do art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. nr 228, poi. 2255 z 2003 r. z zm.) w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych. Analizując całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, iż w przypadku S. P. zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek - o jakim mowa w wyżej wskazanym przepisie - uzasadniający umorzenie w stosunku do niego należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego w istotnej części, tj. w kwocie 3.959,86 zł. Sąd Okręgowy uwzględnił, iż wnioskodawca jest osobą, która ma problemy zdrowotne. W dniu 02.04.2009 r. uległ wypadkowi przy pracy, co zmniejszyło jego zdolność do wykonywania pracy zarobkowej o 30%. Na skutek wypadku ma defekt stopy prawej, stopa opadająca, zakłócony chód z koniecznością posługiwania się butem ortopedycznym stosowanym w artrozie, zmniejszone mięśnie uda i podudzia prawego. Ruch prawego, dolnego stawu skokowego oraz stawów śródstopio-paliczkowego jest ograniczony, noga prawa jest skrócona w stosunku do lewej, zmniejszenie soli wapniowej w obszarze prawego podudzia oraz prawej stopy, niewydolność obciążeniowa prawej nogi. W związku z wypadkiem otrzymuje rentę na czas nieokreślony w kwocie 312,05 euro od 16 02 2012 r. (k. 4-6 akt). Sąd uwzględnił też wydatki wnioskodawcy na energię elektryczną -27 euro (k. 12-14 akt), na kaucję za mieszkanie 20 euro (k. 9-11 akt). Sąd Okręgowy odniósł się do stanu zdrowia wnioskodawcy ustalając, iż jest on chory na nowotwór złośliwy jelita cienkiego. Przeżył operację w październiku 2010 r., a w czerwcu 2011 r. stwierdzono nieoperacyjny nawrót choroby i od tego czasu wnioskodawca jest poddawany chemioterapii. Czas trwania leczenia jest nieokreślony, przy czym całkowite wyleczenie schorzenia nie jest możliwe (k. 15 akt). Dodatkowo wnioskodawca ma chory kręgosłup, jest poddawany leczeniu, a w razie pogorszenia grozi mu leczenie operacyjne (k. 25 akt). Jest osobą samotną, mieszka w Niemczech, oprócz renty nie posiada żadnych źródeł utrzymania.

Zdaniem Sądu Okręgowego sytuacja finansowa S. P. nie jest jednak na tyle zła, aby w całości umorzyć w stosunku do niego należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Umorzenie należności w całości miałby też charakter demoralizujący i niejako nagradzający wieloletnie niewywiązywanie się z obowiązku łożenia na własne dziecko, co nie jest do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego. Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawca nie wykazał, iż nie jest zdolny do wykonywania pracy zarobkowej, a w ocenie Sądu pierwszej instancji na rynku pracy poszukiwani są nawet pracownicy niepełnosprawni lub o niskich kwalifikacjach zawodowych. Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawca przy uwzględnieniu jego stanu zdrowia i osiągniętych dochodów ma realną możliwość spłaty zobowiązań alimentacyjnych w kwocie 4.000 zł.

Jako procesową podstawę swoich rozstrzygnięci Sąd Okręgowy wskazał art. 477¹⁴§ 1 i 2 k.p.c.

S. P. wywiódł apelację od powyżej przedstawionego wyroku Sądu Okręgowego w części odmawiającej umorzenia należności i zarzucił Sądowi pierwszej instancji błędne przekonanie Sądu oraz sprzeczność ustaleń Sadu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż obecna sytuacja odwołującego się nie jest na tyle zła, aby w całości umorzyć należność, podczas gdy schorzenia na jakie cierpi w tym brak możliwości wyleczenia choroby nowotworowej, niewielkie dochody i brak możliwości zarobkowania nie dają mu realnej możliwości spłaty pozostałej kwoty 4.000 zł

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez umorzenie należności w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację należało uznać za zasadną.

Analizując ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego ustalenia te należy uznać za prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je również za podstawę swojego orzeczenia (art. 382 k.p.c.). Jak się zdaje w sprawie w istocie stan faktyczny przyjęty przez Sąd Okręgowy nie było sporny, w szczególności dotyczy to stanu zdrowia wnioskodawcy cierpiącego na chorobę nowotworową jelita cienkiego, a właściwie nieoperacyjny nawrót tej choroby w 2011 r. leczony chemioterapią. Nadto skarżący cierpi na chorobę kręgosłupa i przepuklinę, a wypadek w 2009 r. (defekt stopy prawej zmniejszone mięśnia uda i podudzia prawego) zmniejszył zdolność do wykonywania pracy zarobkowej o 30 % . Poza sporem też było, że samotnie mieszkający w N. wnioskodawca utrzymuje się aktualnie z renty w kwocie 312 euro. Apelacja zatem, choć formułuje zarzut procesowy to w istocie nie tyle podważa faktów przyjętych za podstawę orzeczenia, co kwestionuje zastosowanie przepisów prawa materialnego do ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego. Można zatem przyjąć, iż zarzut apelacyjny w istocie jest zarzutem naruszenia prawa materialnego, bowiem w ocenie skarżącego okoliczności faktyczne w sprawie dotyczące jego osoby, powinny w jego ocenie uzasadniać umorzenie należności w całości, a nie tylko w części jak uczynił to Sąd Okręgowy. Jak wiadomo art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r., nr 139, poz. 992), stanowi, iż w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. Przepis ten nie wymienia enumeratywnie przypadków „szczególnie uzasadnionych” stanowiących podstawę umorzenia należności, a jedynie ogólnie odnosi się do sytuacji zdrowotnej lub rodzinnej osoby zobowiązanej, którą Sąd ma za zadanie wszechstronnie ocenić. W oparciu o utrwaloną linię orzeczniczą należy stwierdzić, że art. 68 ust. 1 ustawy ma zastosowanie w wyjątkowych sytuacjach, gdy zobowiązany wobec funduszu alimentacyjnego wykaże, że uiszczenie należności nie jest możliwe, a zapłacenie zaległych należności wobec funduszu spowodowałoby dla dłużnika i jego rodziny zbyt ciężkie skutki, takie jak niedostatek, brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Taką wykładnię zaprezentował Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 03.02.2010 r., (I UK 270/09, LEX nr 585729) stwierdzając, że szczególnie uzasadnione przypadki, związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym

razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. W wyroku z dnia 10.11.2010 r. (I UK 119/10, LEX nr 686798), Sąd Najwyższy uznał za przypadki szczególnie uzasadnione – okoliczności związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie sytuacje losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco, ani w dającej się przewidzieć perspektywie regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych, bez uszczerbku dla jego zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny.

Rozstrzygając w przedmiocie umorzenia należności funduszu nie może schodzić z pola widzenia, sama konstrukcja cytowanego przepisu art. 68 ust.1 powołanej ustawy, w świetle której zasadą pozostaje, że każdy dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu wypłaconych za niego z funduszu świadczeń. Do umorzenia należności nie jest przy tym wystarczające zaistnienie uzasadnionego przypadku lecz musi to być „szczególnie uzasadniony przypadek” co niewątpliwie oznacza drastyczne zaostrzenie przez ustawodawcę możliwości umarzania tych należności przez uprawnione stosownie do stadium postępowania organy. W tym zakresie godzi się zauważyć, iż do przyjęcia, iż zachodzi "szczególnie uzasadniony przypadek" pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza nawet ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17.04.2007 r., III AUa 336/06).

Odnosząc powyższą wykładnię do sprawy niniejszej trzeba uznać, iż w przypadku wnioskodawcy takie szczególne okoliczności istnieją. Zgodzić się wprawdzie trzeba z Sądem Okręgowym, iż instytucja umorzenia należności alimentacyjnych nie może być traktowana jako możliwość uchylenia się od zwrotu świadczeń alimentacyjnych subsydiarnie spełnionych ze środków publicznych, bo takie jej rozmienienie byłoby nie do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego i miało charakter demoralizujący – to sytuacja wnioskodawcy jest jednak w istocie szczególna. Trzeba bowiem przyjąć, iż ilość schorzeń na które cierpi, ich rodzaj oraz natężenie oraz wznowa choroby nowotworowej jelita cienkiego przy braku możliwości podjęcia leczenia operacyjnego, istotne ograniczenie zdolności zarobkowych wywołanych wypadkiem przy pracy z dnia 2 kwietnia 2009 r. znacznie ograniczają, jeżeli w praktyce nie uniemożliwiają mu w ogóle uzyskiwania dochodów z pracy zarobkowej. Jak się zdaje Sąd Okręgowy oceny sytuacji majątkowej i możliwości zarobkowania odnosił do polskiego rynku pracy, podczas gdy wnioskodawca zamieszkuje w Niemczech i dochód przez niego tam uzyskiwany (312 euro miesięcznie) ma niewielką wartość ekonomiczną w odniesieniu do kosztów utrzymania w tym kraju. Kwota ta jest ponad 3-krotnie niższa, niż minimum socjalnego w tym kraju, a zatem w istocie wnioskodawca uzyskuje wedle standardów kraju, w którym mieszka dochód ledwie umożliwiający mu egzystencję biologiczną. Brak jest też wystarczających argumentów, iż na terenie Niemiec istnieje pewna faktyczna preferencja osób niepełnosprawnych w zakresie zatrudnienia, w każdym razie Sąd Okręgowy nie poszerzył w tym zakresie argumentacji, która uzasadniałaby w takie twierdzenie.

Reasumując powyższe rozważania Sąd Apelacyjny uznał, iż w sprawie zachodził szczególnie uzasadniony przypadek w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. nr 228, poi. 2255 z 2003 r. z zm.) uprawniający do umorzenia zobowiązania wnioskodawcy wobec funduszu alimentacyjnego w całości.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 §1 k.p.c. dokonał stosownej zmiany zaskarżonego wyroku.